

Het mysterie van muziek

Door: Femke Routs
Foto's: Yumiko Hakamada

Doof talent duikt in de meest onverwachte hoeken op. Op een festival voor moderne dans in Utrecht (Springdance Festival) was een voorstelling te bewonderen van een Japanse dove choreografe. Dit maakt nieuwsgierig naar het verhaal erachter, hoe Chisato dit heeft bereikt en haar drijfveren zijn. Woord en Gebaar sprak met Chisato Minamimura.

Experimenten in dans van dove choreografe

Voorordat we Chisato spreken, bekijken we de voorstelling "New Beats". Tijdens de voorstelling wordt gebruik gemaakt van verschillende manieren van beweging, handen slaand op de vloer, schuivend met de billen over de grond en vingerspeling als dans van ritme. Twee danseressen die als noten van een muziekstuk tegelijk bewegen, na elkaar dezelfde of tegengestelde bewegingen maken. Er ontrolt zich zo een subtiele compositie waarin geen muziek te beluisteren is, maar wel aanwezig is in de dans zelf en de geluiden die worden veroorzaakt door melodisch slaan en stampen. Na de voorstelling worden vragen gesteld vanuit de zaal. Chisato vertelt uit zichzelf: 'In Engeland is de voorstelling 'New Beats' vier keer uitgevoerd. Na de eerste keer zonder hoorbare muziek gaven horende mensen aan dat het beter zou zijn als er muziek bij te horen is. Op het Springdance Festival, heb ik gedurende 5 dagen discussies gehad met jonge kunstenaars. Allen vonden de performance beter zonder geluid. Dat is dus nu gebeurd. Ik zag verschil, de bewegingen van de dansers werden krachtiger en sterker omdat het nu duidelijker moet zijn. Op deze manier wordt mijn doel toch beter bereikt'. Chisato's doel is muziek visueel zichtbaar te maken door geluid in beweging vertellen. Er komt vanuit de zaal een opmerking dat men in de Middeleeuwen, net als Chisato, ook heeft geprobeerd muziek op schrift te stellen. Dat leek toen een vrijwel onmogelijke taak. Uiteindelijk waren de eerste notaties van muziek handbewegingen op schrift. Dit lijkt op wat Chisato doet, muziek vertellen in bewegingen. Als iemand vraagt naar de betekenis

van de gebaren en vingerspelling, antwoordt Chisato dat ze dit niet kan vertellen, want het gaat niet om de betekenis maar om het ritme. Op de vraag uit de zaal wat Chisato met haar choreografie wil uitdragen, kijkt ze de vragensteller aan en stelt ze direct een wedervraag: 'Wat zag jij?' Na de interpretatie van diegene, zegt ze: 'Perfect, dat betekent het voor jou en daar wil ik niets aan veranderen, dat is een verschil met theater.'

Later tijdens het interview, volgt de vraag waarom Chisato graag muziek zichtbaar wil maken. Ze gebaart met duidelijke en krachtige gebaren: 'Ik wil het mysterie graag doorgronden. John Cage heeft gezegd: 'muziek is wiskunde'. Zo benader ik de materie ook, ik zet wiskunde om in bewegingen. Ik heb een eigen cijferschrift ontworpen.' Chisato toont het papier met haar muziekschrift: verschillende getallen op lijnen zijn zichtbaar. Haar twee horende dansers, Petra en Dani, vertellen hierover: 'Het was heel moeilijk om het te begrijpen en onthouden, we hebben de cijfers op onze arm geschreven of het papier om onze been gewonden zodat we konden spieken tijdens het oefenen van de dans. We moesten nieuwe manieren vinden om de bewegingen zonder

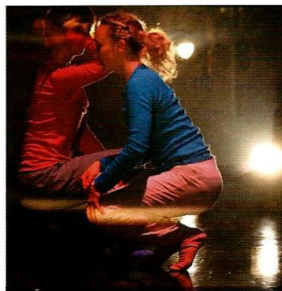

muziek te onthouden. Op een gegeven moment begonnen we het te integreren in ons lijf, en voelden de bewegingen een beetje als muziek en konden we het wel onthouden.'

Wat drijft Chisato om muziek als dove te willen doorgronden? Wat is haar motivatie om de begrip melodie en ritme te onderzoeken? Als Chisato deze vraag ziet, speelt ze hem door aan een andere dove. Er ontspint zich een levendige discussie tussen een aantal doven. Hiermee heeft Chisato misschien wel op een indirecte manier de vraag beantwoord: iets niet weten wekt nieuwsgierigheid op; je wilt het kunnen vatten. Ze vertelt: 'Als ik aan een horend persoon vraag wat melodie betekent, krijg ik steeds een ander antwoord. De betekenis van ritme en melodie is voor elk persoon verschillend en dat wil ik graag begrijpen en onderzoeken.'

Chisato groeide op in Japan. Haar leeftijd wil ze liever niet wil vertellen. 'In Japan is het onbeleefd om naar iemands leeftijd te vragen', voegt ze toe. Ze werd doof toen ze zeven maanden oud was door een behandeling met zware antibiotica. Haar ouders

hebben haar in eerste instantie naar een dovenschool gestuurd. Het niveau van onderwijs aan Doven is in Japan bedroevend laag volgens Chisato. Haar ouders zagen dat ze in het dovenonderwijs niet voldoende uitdaging kreeg en dat ze meer in zich had. Zij hebben haar vervolgens naar het regulier onderwijs gestuurd. Hier kon ze de les niet goed volgen, maar ze had het grote geluk een goede vriendin te treffen die alles voor haar opschreef. Dankzij deze vriendin kon Chisato de les volgen. Gebaren kon Chisato niet. In haar omgeving werd er door doven onderling met elkaar gepraat met stem 'op slot', zoals ze gebaart. Pas op haar 20ste kwam ze in aanraking met gebarentaal. Haar ouders zijn het toen ook gaan leren: 'Jij hebt je 20 jaar aan ons aangepast, nu is het onze beurt'. Chisato heeft een opleiding gevolgd in Japanse schilderkunst. Na enige tijd had ze de behoefte om zich in drie dimensies uit te drukken in plaats van

het platte vlak van het papier. Dans was voor Chisato de manier maar ze vermoedde dat ze daar als twintigjarige te oud voor was. Maar ze deed mee aan een selectie voor dansers met een handicap en werd uitverkozen. Zo rolde Chisato van het ene dansproject in het andere, en mocht ze gaan dansen in een professionele dansgroep voor gehandicapten (Candoco) in Londen, dit heeft ze gedaan van 2003 tot 2006.

De eerste tijd in Londen was zwaar, ze werkte met tolken maar was de British Sign Language nog niet machtig. Ze heeft zich die langzamerhand eigen gemaakt. In Londen ontmoette ze een beroemde choreograaf, Jonathan Burrows. Deze heeft haar aangemoedigd zich met choreografie bezig te houden en hij heeft haar naar de horende wereld gehaald. Als wordt opge-

merkt dat Chisato zichzelf nu kan uitdrukken met choreografie en dit een stap is naar de vierde dimensie, lacht Chisato hartelijk.

Als choreografe probeert Chisato bij de dansers iets te laten ontstaan dat 'van henzelf' is. 'De choreografie ontstaat samen met dansers, hun kwaliteiten, hun vorm van contact en gevoelens. Ik geef alleen het kader. Ik weet niet van te voren hoe of wat ik wil. Ik wil wel graag dat zowel dove als horende mensen mijn stukken goed vinden'. Bij het ontwikkelen van de choreografie weten de danseressen niet wat er komen gaat en dat maakt onzeker. Volgens Dani voelt het naakt zonder muziek: 'Je kunt je niet verschuilen achter de muziek'. De andere danseres, Petra, vindt het fijn om te werken met Chisato omdat ze zo duidelijk is: 'We moeten gewoon 'doen' en niet praten van Chisato.' De twee danseressen vinden het leuk om met Chisato samen te werken. Ze hebben allebei affiniteit met de wereld van de stilte. Dani: 'Ik sprak gedurende mijn jeugd niet, ik weigerde gewoon.'

Chisato woont inmiddels al jaren in Engeland. Terug naar Japan wil ze niet vanwege haar Engelse dove

man Daffyd. Toen Chisato hem ontmoette kon hij niet gebaren, hij was geheel volgens de "orale traditie" opgevoed. Daffyd wilde geen gebaren leren. De communicatie verliep zo moeizaam dat Chisato het toen uitgemaakt heeft want: 'communiceren in een relatie is de basis.' Na twee maanden kreeg ze een smsje of ze wilde afspreken voor een kopje thee? 'Vooruit dan', dacht ze. Tot haar grote verbazing begon hij tijdens dat afspraakje te gebaren, dit had hij geleerd voor haar. Verschil tussen Japan en Engeland is er volgens haar niet in hoe doofheid beschouwd wordt. 'Er is natuurlijk wel verschil tussen de Japanse doven en Engelse. In denken, gedrag en gebaren.'

Hoe zien Chisato haar toekomstplannen eruit? Lachend antwoordt dat ze zich graag nog verder wil verdiepen in de muziek, het verder wil ontrafelen. In de nabije toekomst mag Chisato misschien door Europa gaan toeren met haar voorstelling 'New Beats'. Genoeg plannen en ambities tot Chisato wellicht de 5de dimensie bereikt. **WG.**